

JIŘÍ RYCHNOVSKÝ (GEORGIUS RICHNOVINUS)

Narodil se mezi léty 1540 - 1545 v Rychnově nad Kněžnou. Zemřel roku 1616 v Chrudimi. Doba jeho mládí a studií není známa. V roce 1570 působil již v Chrudimi jako rektor literátského bratrstva. Od roku 1578 zde zasedal v městské radě, byl zván "*musicus celebr*", a roku 1609 byl jmenován konšelem. Staral se o hudební knihy literátů a revidoval stav graduálu v roce 1582 a 1598. Český graduál literátů chrudimských revidoval v roce 1570. Během svého působení v městské radě měl i celou řadu soudních rozepří a majetkových sporů. Známý je jeho portrét od malíře Matouše RADOUŠE v královéhradeckém rukopise sign. A II 13, I. díl fol. 4b.

Z jeho rozsáhlého díla, které bylo opisováno do všech hlasových knih českého repertoáru cechů literátských, se zachovala celá řada hlasově kompletních děl; v graduale latino-bohemicum je několikrát u skladeb uvedena jeho jmenná zkratka. Signována jsou tři mešní officia (*Officium super "Quem vidistis pastores"¹⁾, Officium super "Et valde mane"²⁾, Officium *Mariae Magdalenae*). Další dvě sice signována nejsou, ale autorství určujeme podle materiálů královéhradeckých a rokycanských. Dále víme o existenci jeho dalších sedmi rozsáhlých menších officí.*

Z tvorby motetické jsou hlasově úplná tři dvoudílná moteta. "*Znamenej křesťan věrný*" (II. pars: *Protož my zde na zemi*), "*Dixit Jesus discipulis suis*" (II. pars: *Data est mihi*) a "*Peccantem me quotidiae*" (II. pars: *Deus in nomine*³⁾). Ze zbylých hlasů víme ještě o dalších třinácti neúplných motetech.

V kompletním čtyřhlasém znění známe žalm "*Decantabat populus*", který byl vkreslen do obrazu v graduálu Matouše RADOUŠE.

Ve svém díle Jiří RYCHNOVSKÝ prozrazuje vytríbenou znalost kontrapunktu a navazuje na vlivy JOSQUINA, Clemense non PAPA a GOMBERTA. Pracuje s proimitováním, v pětihlasém předivu vytváří osu imitačního trojhlasu a dvěma volně kontrapunktujícími hlasy, které se v začátcích k sobě váží v poměru proposty a ridposty. Cantus firmus je ve stejných délkových hodnotách jako ostatní hlasy, nastupuje obvykle poslední z hlasů a v závěrech končí jako první.

Jeho menší officia jsou monotematická ve všech částech kalíšnický pojetého ordinaria. Model vánoční mše "*Quem vidistis pastores*" je vzat z moteta Jana

Simonida MONTANA, model mše *Marie Magdaleny* z moteta Clemense non PAPA. Rychnovského moteto "*Peccantem me quotidiae*" výstižně užívá techniky pes descendens a hudební citaci JOSQUINA des PRES "*Miserere mei Deus*"⁴⁾.

Většina děl, pokud můžeme sledovat datace, vznikla v letech 1570 až 1590. Víme však, že psal i díla osmihlasá, která známe jen z jednotlivých hlasů a nemůžeme posoudit jejich techniku.

Jiří RYCHNOVSKÝ je jedním z nejvýznamnějších skladatelů druhé poloviny 16. století. Mistrně ovládal kontrapunktické techniky a navazoval melodicky i textově na českou tradiční kališnickou látku. Jeho dílo bylo provozováno ve všech nám známých tehdejších českých hudebních centrech.

Poznámky:

- 1) RYCHNOVSKÝ, J.: *Officium super "Quem vidistis pastores"*, partitura - provozovací materiál ČHF (Český hudební fond) Praha, 1969 (Snížková, J.).
- 2) RYCHNOVSKÝ, J.: *Missa super "Et valde mane"*, partitura Chorwerk, Wolfenbüttel, Möselers Verlag, 1973, č. 118 (Snížková, J.).
- 3) *Česká moteta* (Transkripce a spartace Snížková, J.) - v redakci Supraphonu Praha.
- 4) *Le motet tchégue 1570 - 1620*, Musica Antiqua, Bydgoszcz, 1969, s. 33 - 45.

Literatura:

- BOKESOVÁ-HANÁKOVÁ, Z.: *Jiří Rychnovský*, Bratislava, 1936, rkp. (strojopis, disertace).
- ČAPEK, J. B. - SNÍŽKOVÁ, J.: *Jiří Rychnovský, život - dílo - doba*. Rychnov nad Kněžnou, 1966.
- KOL.: *Dějiny hudby*. Bratislava, 1973, s. 41.
- KOL.: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart* (MGG), *Dotatky - heslo J. Rychnovský*. Kassel - Basel, 1979, s. 1605 - 1606.
- RACEK, J.: *Kryštof Harant z Polžic*. Brno, 1970, s. 74.
- SNÍŽKOVÁ, J.: *Kontrapunktikové české renesance ve vztahu k Universitě Karlově*, rkp. (strojopis) v archivu UK Praha.

+ JITKA SNÍŽKOVÁ

Poznámka redakce:

Tato stať je se souhlasem rodiny převzata z nepublikované práce Čestí polyfonické doby renesance, uložené v pozůstalosti prof. Jitky SNÍŽKOVÉ (+ 11. 5. 1989 v Praze), hudební skladatelky a neúnavné badatelky o díle Jiřího RYCHNOVSKÉHO. V Archivu UK Praha zůstal i další rukopis autorky Kontrapunktické české renesance ve vztahu k Universitě Karlově.

I zde je hodnocen význam českého polyfonika Jiřího Rychnovského. U příležitosti 450. výročí skladatelova narození odhalilo město Rychnov nad Kněžnou v roce 1990 na zvonici zám. chrámu Nejsv. Trojice pamětní desku, dílo akad. sochaře a medailéra Jiřího KOLÁŘSKÉHO z Kostelce n. Orl. Zároveň došlo k reedici malé gramofonové desky s nahrávkou skladby Jiřího Rychnovského, Jesu Kriste a hlasu památného zvonu Kryštofa z roku 1604 od Jana BENEŠOVSKÉHO z Mor. Třebové.

PRVNÍ ZNÁMÝ SKUHROVSKÝ KANTOR

V dostupných historických pramenech (Almanach ke 125. výročí skuhrovské školy z roku 1937, česká farní kronika skuhrovská z roku 1848, německá farní kronika skuhrovská z roku 1838) se udává, že po skončení třicetileté války v roce 1648 vyučování ve skuhrovské škole bylo zahájeno až asi v roce 1710 a že prvním známým učitelem byl Jan Javornický.

Dnes tento údaj už neplatí. Státní archiv v Rychnově nad Kněžnou totiž nedávno získal kopii vzácného spisu, Knihy zápisy kšaftů, podílů, inventářů, smluv svatebních a zhostů na panství solnickém (1646 - 1739). A právě v této knize je možné se přesvědčit, že vyučování ve Skuhrově probíhalo už podstatně dříve: Ve třech kšaftech z let 1684 - 1686, obsažených v této knize, je totiž jako svědek při sepisování kšaftu uveden Jakub Arnošt, kantor skuhrovský.

Kdo to byl Jakub Arnošt? Podařilo se zjistit, že se narodil roku 1629 jako nejstarší syn Jiříka Arnošta v Horní Lukavici. V roce 1651 se odstěhoval do Litohradů, kde si koupil grunt. Po smrti svého otce v roce 1659 však grunt prodal a vrátil se do Horní Lukavice. V roce 1677 se znovu oženil s Dorotou, vdovou po Janu Černém z Hraštic.

Je možné, že právě tato okolnost ho vedla k zájmu o skuhrovskou školu, protože ta ležela nedaleko Hraštic. Zatím sice není známo celé trvání jeho

učitelského působení ve Skuhrově, ale můžeme pokládat za jisté, že skuhrovská škola byla obsazena už ve druhé polovině sedmnáctého století.

JAROSLAV PEREGRIN

MUZEUM ZIMNÍCH SPORTŮ, TURISTIKY A ŘEMESEL V DEŠTNÉM V O.H.

Muzeum v Deštném vzniklo jako vyvrcholení dlouholeté činnosti Vlastivědného aktivu při školské a kulturní komisi MNV v Deštném. Tato skupina dobrovolných spolupracovníků - soustředěných kolem PhDr. Václava ŠPLÍCHALA, CSc. - shromažďovala od poloviny 70. let hmotné i duchovní dědictví předchozích generací obyvatel Orlických hor. Výsledky sběru byly nejprve prezentovány na několika výstavách. Jejich úspěch podnítil myšlenku na vybudování stálé expozice doplněné odborným badatelským pracovištěm.

Pro budoucí muzeum byla získána chátrající budova bývalé tkalcovny v Jedlové čp. 251. Nutné opravy a rekonstrukce interiérů pro potřeby nového využití probíhaly převážně brigádnickým způsobem s přestávkami od počátku 80. let. Na podzim roku 1989 schválil MNV v Deštném statut muzea a s účinností od 1. ledna 1990 zřídil příspěvkovou organizaci *"Muzeum zimních sportů, turistiky a řemesel"*. Do funkce ředitele byl jmenován Dr. Šplíchal.

Hlavní náplní činnosti muzea v roce 1990 byly přípravy na jeho otevření pro veřejnost. Dokončovaly se stavební úpravy, probíhaly intenzivní práce na instalaci jednotlivých částí expozic. Jejich jádrem se staly předměty shromážděné sběrem Vlastivědného aktivu, významnou měrou k doplnění přispěly zápůjčky z Okresního muzea Orlických hor v Rychnově n. Kn., z Městského muzea v Dobrušce i od soukromých osob.

Současně se rozvíjela i kulturně výchovná činnost vyplývající ze statutu. Již v únoru byl zahájen kurs němčiny, počátkem července proběhla v areálu muzea experimentální tavba skla v peci vytápěné dřevem. Využili jsme i zájmu veřejnosti a nově otevřených hranic a uspořádali autobusový zájezd do Rakouska. Muzeum stálo u obnovy vydávání místního zpravodaje *"Deštník"*, v němž pravidelně vycházejí příspěvky s náměty z historie regionu.
